ГОДИНА I. СОФИЯ 1 НОЕМВРИ 1923 ГОД ЦѢНА 2 ЛЕВА БРОЙ 30

Скопие
Кратово
Кочани
Щипъ
Радовишъ
Струмица
Петричъ
Неврокопъ
Мелникъ
Дойранъ
Дел Хисаръ
Сересъ
Драма
Кавала
Битоля
Прилепъ
Крушево
Охридъ
Кукушъ
Солунъ
Халкидонъ
Гевгели
Ениджевардаръ
Ениджевардаръ
Ениджевардаръ

Н. Томалевски.

Петръ Стояновъ Кунтевъ

На 15 октомврий т. г. умрѣ въ София на 66 годишна възрасть дѣдо Петръ Стояновъ Кунтевъ, опълченецъ, революционеръ, животътъ на когото е низъ отъ приключения, страдания и подвизи, свързани съ свободата и честьта на българското племе. Петръ Стояновъ бѣ единъ отъ малцината останали живи народни труженици, които слизатъ въ гроба, незабѣлязани отъ никого, забравени отъ они, които имъ дължатъ безгранична признателность и почить — които слизатъ въ гроба и отровени отъ мжка виждайки „Что хуже дѣдушекъ съ дня на день внуки"...

Има градове и села, къмъ които сждбата е жестока. Отдалечени отъ свѣта, сгушени въ дълбокитѣ дипли на балканитѣ, далечъ отъ голѣмитѣ друмища, мълчливи и свѣнливи, тѣ таятъ страданията, раннтѣ, голѣмитѣ подвизи и жертви и имената си даже и когато видишъ и познаешъ тия мълчаливи села, ти си оставяшъ тамъ сърдцето и послѣ споменътъ за тѣхъ е красивъ, тжженъ и скжпъ! Тѣ сж най-чиститѣ, незагаснали никога огнища на народния ни духъ. Тамъ сж запазени най-хубавитѣ лични имена, най-чиста е родната речь, най-бодъръ живѣе народния идеалъ. Въ тия малки балкански селца се почна най рано голѣмата завѣра, произнесе се голѣмата клетва за „свобода или смъртъ" Тѣ бѣха и сж най радушнитѣ убѣжища за хубавитѣ наши „горски царе", за „апшлацитѣ", защото тѣ ги пазѣха най ревниво. Тѣ, тия бедни и горди селища бѣха и първитѣ въ двубоя съ тиранията и първи въ запалення огънь отъ бунта, който стихваше слѣдъ като довършваше цѣлото село!

Далечъ отъ друмищата, на които лежатъ суетни, твърдѣ често и притенциозни градове, тия села, сгушени въ дълбокитѣ дипли на балканитѣ, ревниво пазятъ имената си, жертвитѣ, раннтѣ и подвизитѣ си, които се отекватъ само въ дълбокитѣ усои и високо въ небето! За тѣхъ малко знае свѣта!

Знамъ едно такова малко, бѣдно село, най милото и най красивото въ крушовска околия. Спомена за него буди въ душата ми възторгъ, тжга и чувство на молитва. Малко а, бѣдно и красиво. Носи и скромното име „Селце". Отъ Крушово е далечъ 7—8 километра. Заселено е всрѣдъ гориста мѣстность, въ единъ долъ подъ легендарната хайдушка „Бушева чешма". Седемдесетгодишния старецъ Диме Николовъ не помни отъ кога сжществува селото, което има 50 кжщи. Но той помни скрѣбната мартирология на селото отъ 70 години насамъ. Съ дѣдо Диме и моя водачъ отъ Крушово една септемврийска вечерь, когато слънцето жарѣше пожълтѣлата гора и върховетѣ на купчини тополи, седѣхме върху единъ гробъ до черквата, всрѣдъ стари гробища. Впилъ погледъ нѣкждѣ далечъ въ скрѣбното свое и на селото минало, тоя прѣгърбенъ воденичарь бавно слагаше кърваво и фантастично сказание. Говорѣше за страданията отъ турцитѣ, помацитѣ и арнаутатѣ на селата: Житоше, Бѣлушино, Норово, Добрища, Църнилище, Лажани, Якреново, Саждово, които заобикалятъ Селце и противъ което сж правили бѣсни и непрѣкъснати пристжпи прѣзъ течение на много десетолѣтия за грабежъ, безчестия, убийства... „Кървници бѣха, синко, и много души изѣдоха!" И ми занарежда имената на жертвитѣ, които можеше да намѣри въ умората старческа паметь надъ 50, които записвахъ съ вълнения! Когато разправяше какъ селянитѣ Тренко Трайчевъ, 48 годишенъ билъ убитъ при „Муратова чешма" отъ Небия Ходжа турчинъ отъ с. Норово, моятъ спжтникъ заплака. „Баща ми", — каза той, и блѣдъ изгърмѣ съ своята гръцка берданя — „Искамъ да му съобща, че Селце е свободно и че тукъ е България".

Дѣдо Диме разказа за бѣгството на цѣлото население въ планината — „Смилища", „Търни кръстъ" отъ турцитѣ, които изгорили цѣлото село презъ 1903 г. заедно съ черквата; за жертвитѣ прѣзъ възстанието, за тжжната история на Срѣбра Здравева; за новото опожаряване на селото отъ сърбитѣ прѣзъ октомврий 1915 г.; за золумитѣ отъ сръбскитѣ разбойници Боге отъ Кошино и Войне отъ село Срешнево за...

Стариятъ воденичарь помисли малко и добави тежко: „Страшно бѣше, синко! Гледай тия гробове сите сж на убити, а умрѣлитѣ другадѣ ги копаме. Страшно бѣше, но за напрѣдъ да е добрѣ". Прекръсти се прѣдъ малката черква и тръгнахме въ селото. Свечери се. Тополитѣ тихо шумѣха и се навеждаха надъ развалинитѣ надъ изгорѣлитѣ кжщи, като че ли се кланѣха на това село — мжченикъ — герой!...

А шестдесетгодишниятъ Груйо Марковъ при прага на бѣдната си кжщичка ми разказваше за брата си Вельо Марковъ — загинала въ с. Ракитница кроткия, уменъ и доблестенъ Крушовски войвода. Никога нищо нѣма да изтръгне отъ сърцдто ми това, което изтръгнахъ отъ устата и очитѣ — отъ душата на тия бѣдни, чисти и корави страдалци, които говорятъ толкова малко. Тия спомени за посрѣща ни, понасяни и изпращани съ суровъ стоицизъмъ, голѣмъ колкото фанатизма на първитѣ християни, страдания, възкръсватъ и ме поразяватъ и сега прѣдъ гроба на Петре Стояновъ Кунтевъ.

II

Той е роденъ въ Селце прѣзъ 1857 год. Отъ турски золуми сѣмейството се е прѣселило въ Крушево. Не се е училъ въ никакво училище. Като чирякъ при Веле Секуловъ е наблюдавалъ остритѣ борби на българитѣ съ гърцитѣ и власитѣ за родна черква и училище. Като дѣте и билъ пращанъ куриеръ до Битоля и другадѣ да разнася тайна кореспонденция. Баща му дълго боледувалъ въ Бруса. За да може да подържа сѣмейството си, младежътъ заминалъ на печалба пакъ въ Крайова (Ромъния), гдѣто работилъ по желѣзнопжтната линия Крайова-Турносеверинъ до 1875 г. На слѣдующата година отишълъ въ Великограднще (Сърбия). Въ Бѣлградъ го е сварила войната между Сърбия и Турция. Записалъ се въ доброволческата дружина на Гьока Лайковичъ (българинъ отъ Нишко) заедно съ трима крушовчани: Коста Христовъ Шипинковъ, Коста Ивановъ и нѣкой си Насте отъ с. Ракитница. Арнаутския баталйонъ е дѣйствувалъ въ Босна. Слѣдъ свършването на войната, баталионътъ заминалъ въ Бѣлградъ. Прѣзъ 1877 год. Рускиятъ консулъ въ тоя градъ поканилъ доброволци за формиращитѣ се въ Ромъния български опълченски дружини. Заминали сж отъ Кладово 30 души съ лодки. Въ Турно-северинъ били посрѣщнати отъ прѣдставители на бълг. револ. комитетъ и настанени въ българското училище въ Букурещъ и слѣдъ два дни сж били отправени за Плоещъ. Петре Стояновъ попадналъ въ втора опълченска дружина, първа рота, заедно съ крушовчанина Ильо Мойсовъ, убитъ на 20 юлий 1877 при отстжплението на Ст. Загора. Прѣзъ Букурещъ, Зимничъ, с. Батакъ (Свищовско) дружинитѣ продължили пжтя: Търново, Елена, Хаинь-Боазъ, Казанлъкъ, Стара Загора, Нова Загора. При с. Бешъ-Бунаръ били посрѣщнати отъ войскитѣ на Сюлейманъ Паша. Извѣстенъ е мжчния, кървавъ и славенъ пжть на доброволцитѣ, слѣдванъ непрѣкъснато и отъ П. Стояновъ. Въ сражението на 10 августъ той е билъ силно контузенъ въ лѣвото рамо. Лежалъ е 7 мѣсеца въ една букурещка болница, кждѣто го сварилъ мира.

П. Стояновъ е взелъ като четникъ най-активно участие въ Кресненското възстание. Сражавалъ се е съ Турцитѣ при Симитли и Вранче. На другата година заминалъ съ четата, сформинувана въ Кюстендилъ, въ Костурско. Слѣдъ разбиването на четата, П. Стояновъ съ другари прѣкаралъ въ една бичкиджийница, кжщата на еднпъ битолчанецъ, въ черквата на св. Недѣля, а по послѣ съ помощьта на руския консулъ заминали прѣзъ Прилѣпъ, Велесъ, Враня, Любатово, Кюстендилъ, за София. Тукъ се е записалъ като редникъ въ пограничната стража, която по късно била изпратена да усмирява бунта въ Делиорманско.

Като награда за службата му къмъ Родината, отпуснати му били 180 рубли и 40 декари земя въ Шуменско, отъ който дарь Стояновъ се е отказалъ.

По-късно е билъ арестуванъ и лежалъ въ ромънскитѣ затвори 94 дена по убиството на Михалияну. Отъ 1885 год. той бѣ се установилъ на мирно занятие въ София, но нито единъ день не го е напускало родолюбивото чувство Живѣлъ е съ радоститѣ и болкитѣ на нашия народъ, слѣдилъ е и подпомагалъ борбитѣ за освобождението на Родината. Петръ Стояновъ слѣзе въ гроба, далечъ отъ родната земя, като достоенъ синъ на Македония, като достоенъ синъ на Селце — най-хубавото, най-тжжното, най-бѣдното и най-прославеното съ подвизи и жертви село въ Крушовската революционна околия. Македония и Крушево иматъ още едно име и още една честь!